

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تمرکز طراح آیین دادرسی مدنی

مؤلف:

حمید قهرمانی

مدرس آموزش عالی

تقديم به:

شما خواننده‌ی محترمی که پا به عرصه‌ی
مقدس دفاع از حق گذاشته‌اید.

هشدار مهم و جدی !

این اثر ثبت شده و مورد حمایت قانون می‌باشد. هرگونه الگوبرداری از سبک و سیاق این کتاب یا استفاده از مطالب آن به هر طریق (به شکل کتاب، جزوه، فایل صوتی، تصویری و اپلیکیشن‌های تلفن همراه یا ارائه در سایت‌های اینترنتی و فضای مجازی) ممنوع بوده و متخلفین مطابق قوانین موضوعه کشوری تحت تعقیب شدید کیفری قرار خواهند گرفت.

سابقه برخورد شدید این انتشارات با مرتکبین بزه مزبور که برخی از آنها اکنون با حبس‌های طولانی روبرو می‌باشند شاهدهی بر عزم راسخ این مجموعه در دفاع از آثار خود می‌باشد.

واحد حقوقی انتشارات ارشد

فهرست عناوین

کتاب اول - در امور مدنی.....	۱۵
باب اول - در صلاحیت دادگاهها.....	۲۰
فصل اول - در صلاحیت ذاتی و نسبی دادگاهها.....	۲۰
فصل دوم - اختلاف در صلاحیت و ترتیب حل آن.....	۳۱
باب دوم - وکالت در دعاوی.....	۳۵
باب سوم - دادرسی نخستین.....	۴۳
فصل اول - دادخواست.....	۴۳
مبحث اول - تقدیم دادخواست.....	۴۳
مبحث دوم - شرایط دادخواست.....	۴۴
مبحث سوم - موارد توقیف دادخواست.....	۴۶
مبحث چهارم - پیوستهای دادخواست.....	۵۸
فصل دوم - بهای خواسته.....	۶۰
فصل سوم - جریان دادخواست تا جلسه رسیدگی.....	۶۲
مبحث اول - جریان دادخواست.....	۶۲
مبحث دوم - ابلاغ.....	۶۲
مبحث سوم - ایرادات و موانع رسیدگی.....	۶۶
فصل چهارم - جلسه دادرسی.....	۷۱
فصل پنجم - توقیف دادرسی و استرداد دعا و دادخواست.....	۷۴
فصل ششم - امور اتفاقی.....	۷۷
مبحث اول - تأمین خواسته.....	۷۷
مبحث دوم - ورود شخص ثالث.....	۸۳

مبحث سوم - جلب شخص ثالث.....	۸۴
مبحث چهارم - دعوای متقابل.....	۸۵
مبحث پنجم - اخذ تأمین از اتباع دولتهای خارجی.....	۸۶
فصل هفتم - تأمین دلیل و اظهارنامه.....	۸۸
مبحث اول - تأمین دلیل.....	۸۸
مبحث دوم - اظهارنامه.....	۸۹
فصل هشتم - دعوای تصرف عدوانی، ممانعت از حق و مزاحمت.....	۹۰
فصل نهم - سازش و درخواست آن.....	۹۶
مبحث اول - سازش.....	۹۶
مبحث دوم - درخواست سازش.....	۹۷
فصل دهم - رسیدگی به دلایل.....	۹۸
مبحث اول - کلیات.....	۹۸
مبحث دوم - اقرار.....	۹۹
مبحث سوم - اسناد.....	۱۰۱
الف - مواد عمومی.....	۱۰۱
ب - انکار و تردید.....	۱۰۴
ج - ادعای جعلیت.....	۱۰۵
د - رسیدگی به صحت و اصالت سند.....	۱۰۶
مبحث چهارم - گواهی.....	۱۰۷
مبحث پنجم - معاینه محل و تحقیق محلی.....	۱۱۰
مبحث ششم - رجوع به کارشناس.....	۱۱۲
مبحث هفتم - سوگند.....	۱۱۵
مبحث هشتم - نیابت قضایی.....	۱۱۹
فصل یازدهم - رأی.....	۱۲۱
مبحث اول - صدور و انشاء رأی.....	۱۲۱
مبحث دوم - ابلاغ رأی.....	۱۲۳

۱۲۴	مبحث سوم - حکم حضوری و غیابی
۱۲۵	مبحث چهارم - واخواهی
۱۲۶	مبحث پنجم - تصحیح رأی
۱۲۷	مبحث ششم - دادرسی فوری
۱۳۱	باب چهارم - تجدیدنظر
۱۳۱	فصل اول - احکام و قرارهای قابل نقض و تجدیدنظر
۱۳۱	فصل دوم - آرای قابل تجدیدنظر
۱۳۶	فصل سوم - مهلت تجدیدنظر
۱۳۸	فصل چهارم - دادخواست و مقدمات رسیدگی
۱۴۶	فصل پنجم - جهات تجدیدنظر
۱۴۹	باب پنجم - فرجام‌خواهی
۱۴۹	فصل اول - فرجام‌خواهی در امور مدنی
۱۴۹	مبحث اول - فرجام‌خواهی و آرای قابل فرجام
۱۵۱	مبحث دوم - موارد نقض
۱۵۶	مبحث سوم - ترتیب فرجام‌خواهی
۱۵۶	مبحث چهارم - ترتیب رسیدگی
۱۵۷	مبحث پنجم - مهلت فرجام‌خواهی
۱۵۸	مبحث ششم - اقدامات پس از نقض
۱۵۸	مبحث هفتم - فرجام تبعی
۱۶۱	فصل دوم - اعتراض شخص ثالث
۱۶۸	فصل سوم - اعاده دادرسی
۱۶۹	مبحث اول - جهات اعاده دادرسی
۱۷۷	مبحث دوم - مهلت درخواست اعاده دادرسی
۱۷۸	مبحث سوم - ترتیب درخواست اعاده دادرسی و رسیدگی
۱۸۳	باب ششم - مواعد
۱۸۳	فصل اول - تعیین و حساب مواعد

فصل دوم - دادن مهلت و تجدید موعد.....	۱۸۵
باب هفتم - داوری.....	۱۸۶
باب هشتم - هزینه دادرسی و اعسار.....	۲۰۹
فصل اول - هزینه دادرسی.....	۲۰۹
فصل دوم - اعسار از هزینه دادرسی.....	۲۱۱
باب نهم - مطالبه خسارت و اجبار به انجام تعهد.....	۲۱۴
فصل اول - کلیات.....	۲۱۴
فصل دوم - خسارات.....	۲۱۴
فصل سوم - مستثنیات دین.....	۲۱۷
لایحه استقلال قانون وکلای دادگستری.....	۲۲۶
قانون وکالت.....	۲۳۲
قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری.....	۲۳۷
قانون شوراهای حل اختلاف.....	۲۴۱
قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری.....	۲۵۱
قانون نحوه اجرای احکام مدنی.....	۲۶۹
قانون نظارت بر رفتار قضات.....	۲۸۴
مفاد آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور.....	۲۹۶
جدول مواعید آیین دادرسی مدنی.....	۳۰۵
منابع و مأخذ.....	۳۲۷

سخنی با خوانندگان محترم

قریب به یکصد هزار نفر فارغ التحصیل حقوقی پشت سد بزرگی به نام «آزمون کارآموزی وکالت» جمع شده‌اند و هر ساله به تعداد این جمعیت عظیم افزوده می‌شود. در این مقدمه کوتاه قصد ورود به علل پذیرش کم و خروجی زیاد دانشکده‌های حقوقی را نداریم. اما آنچه مهم است نسخه‌هایی است که داوطلبان یاد شده از اشخاص و موسسه‌های مختلف برای عبور از سد مذکور دریافت می‌کنند. اینجا نیز قصد نقد موسسات و اشخاص را نداریم چرا که چنین اجازه‌ای را برای خود متصور نیستیم. سخن ما متوجه کتب کمک آموزشی موجود در بازار نشر حقوقی است که سردرگمی‌ها و آشفتگی‌های مخاطب را صدچندان کرده است. به زعم نگارنده تالیف کتاب کمک آموزشی بسیار دشوارتر و خطیرتر از تالیف کتاب مرجع می‌باشد چرا که مولف می‌بایستی با مطالعه دقیق تمامی کتب مرجع و قوانین مربوطه آن درس و با در نظر گرفتن رویه آزمونهای گذشته و یافتن نقاط تمرکز طراحان سوال، مجموعه‌ای خلاصه و مفید از انبوهی از مطالب مرجع استخراج کند تا مخاطب با مطالعه آن احساس کند تمامی آنچه از کتب مرجع مورد نیاز داشته است را فرا گرفته و نیازی به مراجعه به سایر منابع نداشته باشد. متأسفانه چنین امر دشواری از سوی برخی از عزیزان فعال در زمینه نشر و تالیف کتب آموزشی

چنان ساده انگاشته شده است که گاهی شاهد برخی از دوستان هستیم که در سال بیش از شش یا هفت عنوان کتاب تالیف و روانه بازار می‌کنند. همان طور که مستحضرید، کتاب‌هایی اینچنین قبل از چاپ مورد داوری قرار نمی‌گیرند، بنابراین مولف هر چه را بر روی کاغذ نگاشته باشد، سرانجام در فرآیند چاپ قرار می‌گیرد و مخاطب سردرگم نیز تحت تاثیر تبلیغات فضای مجازی به خرید آنها روی می‌آورد.

در تالیف کتاب پیش روی عزیزان، سعی کرده‌ایم مصداقی از موارد ذکر شده در فوق نباشیم و قضاوت و داوری مخاطبان محترم این کتاب، درجه موفقیت ما را در این زمینه مشخص خواهد کرد.

محتوای کتاب: آنچه نگارنده در این مجموعه ارائه کرده است برگرفته از آرای صاحب نظران و بزرگان عرصه آیین دادرسی مدنی است و سعی شده است مطالب به زبانی ساده تر از کتب مرجع بیان شود.

بخش‌های کتاب: ۱- تشریح خلاصه و مفید قانون آیین دادرسی مدنی بر اساس سر فصل‌های قانون

۲- نکات مهم و دسته بندی شده قوانین خاص آیین دادرسی مدنی

۳- مفاد آرای وحدت رویه هیات عمومی دیوان عالی کشور از سال ۱۳۲۳

تاکنون

۴- جدول مواعد

در ارائه مطالب در بخش اول سعی شده است نظرات اساتید بنام که در فهرست مآخذ و منابع ذکر شده‌اند به زبانی کمتر فنی بیان شود و عصاره‌ای از مطالبی که گاهی در چند صفحه در کتب مرجع مطرح شده است را در چند سطر به صورت خلاصه و کاملاً مفید و کلیدی در اختیار عزیزان قرار دهیم و به گونه‌ای که مخاطبان محترم چیزی را از اصل مطلب از دست نداده باشند.

بخش دوم که به قوانین خاص پرداخته است نیز به صورت نموداری و مختصر، مطالب مهم قانون تدارک دیده شده است.

بخش سوم به «مفاد» آرای وحدت رویه اختصاص داده شده است. این بخش، مهم و تاثیرگذار است و نوآوری خوبی صورت گرفته است تا نتیجه چندین صفحه رای مربوط به هیات عمومی دیوان در یک یا چند سطر به صورت خلاصه تقدیم گردد. آنچه عزیزان در آزمون‌های حقوقی نیاز دارند همین «نتیجه گیری» رای وحدت رویه است.

بخش چهارم نیز جدول مواعد را برای مخاطبان محترم تدارک دیده است که بر خلاف سایر جداول موجود، نه تنها خود قانون آیین دادرسی مدنی بلکه تمام قوانین خاص مربوطه را نیز پوشش داده است و کارکردی شبیه فرهنگ حقوقی در این زمینه ایفا می‌کند و برای سهولت و سرعت در یادگیری بسیار مفید خواهد بود.

شیوه مطالعه این کتاب: برای بهره‌گیری بهتر از این کتاب توصیه می‌شود ابتدا متن قانون چندین بار مطالعه شود و سپس به این کتاب با دقت مراجعه شود. پس از مطالعه این کتاب می‌توانید برای آزمایش دانسته‌های خود به پرسش‌های چهار گزینه‌ای دوره‌های قبل مراجعه کنید. در این زمینه نیز کتب مختلفی موجود است. نگارنده نیز در این زمینه کتابی تدارک دیده است که سعی شده در آن از خطاهای موجود پیراسته باشد و مخاطبان محترم با اعتماد بیشتری بتوانند مسیر مطالعاتی خود را ادامه دهند. همچنین کتاب بسیار مهم دیگری که در این زمینه توصیه می‌شود کتاب «حافظه ی پویای آیین دادرسی مدنی» که بر اساس «حافظه جنبشی» به گونه‌ای منحصر به فرد برای هر ماده از قانون طرح پرسش ایجاد کرده و جای خالی مناسب هم برای پاسخ مخاطب قرار داده تا یافته‌های خود را در جای مخصوص یادداشت کند و از این طریق مطالب را در حافظه ی بلند مدت خود ذخیره نماید.

نگارنده به هیچ وجه مدعی بی نقصی اثر موجود نبوده و از همه عزیزان و صاحب نظران محترم تقاضا نمودیم، نظرات سازنده خود در مورد این کتاب را با ما در میان بگذارید تا بتوانیم برای خدمت رسانی بهتر اصلاحات لازم را انجام دهیم.

با تشکر

حمید قهرمانی

زمستان ۱۳۹۸

 Meayar__ legal_institute

 @Civilprocedurecode

 09021006060

علائم اختصاری

- ۱- م ماده
- ۲- ق. آ. د. م قانون آیین دادرسی مدنی
- ۳- ق. ا. ا. م قانون اجرای احکام مدنی
- ۴- ق. ا. ح قانون امور حسبی
- ۵- ق. ت قانون تجارت
- ۶- ق. ت. آ قانون تملک آپارتمانها
- ۷- ق. ث قانون ثبت
- ۸- ق. ث. ا قانون ثبت احوال
- ۹- ق. ح. خ قانون حمایت خانواده
- ۱۰- ق. ر. م. م قانون روابط موجر و مستاجر
- ۱۱- ق. ص. چ قانون صدور چک
- ۱۲- ق. م قانون مدنی
- ۱۳- ق. م. ا قانون مجازات اسلامی
- ۱۴- ق. م. م قانون مسئولیت مدنی
- ۱۵- ق. ن. ا. م. م قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی
- ۱۶- ق. ن. ر. ق قانون نظارت بر رفتار قضات
- ۱۷- ق. د. ع. ا قانون دیوان عدالت اداری
- ۱۸- آ. آ. ق. ت. د. ع. ا آیین نامه اصلاحی قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب

- ۱۹- ا. ج. ح. ب اعلامیه جهانی حقوق بشر
- ۲۰- ق. ث. ا. قانون ثبت احوال
- ۲۱- ق. ک. ا. پ. و. د. قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری
- ۲۲- ق. ک. ر. د. قانون کارشناسان رسمی دادگستری
- ۲۳- ق. و. قانون وکالت
- ۲۴- آ. ا. ل. ق. ا. ک. و. د.
- آیین نامه اجرایی لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری

آیین دادرسی مدنی

کتاب اول: در امور مدنی

کلیات (مواد ۹ - ۱)

مواردی که بر اساس مقررات قانون آیین دادرسی مدنی به آن‌ها رسیدگی می‌شود:

- ۱- امور حسبی
- ۲- کلیه دعاوی مدنی
- ۳- دعاوی بازرگانی
- ۴- رسیدگی به جنبه‌ی حقوقی دعاوی کیفری

✓ مواردی که در آنها تشریفات آیین دادرسی مدنی لازم الرعایه نیست:

- دعاوی تصرف عدوانی، مزاحمت و ممانعت از حق (م ۱۷۷ ق.آ.د. م. د. م)
- رسیدگی در جلسات داوری (م ۴۷۷ ق.آ.د. م. د. م)
- رسیدگی به سازش (تبصره م ۱۹۳ ق.آ.د. م. د. م)
- اعتراض ثالث در ق.ا.ا.م. (م ۱۴۷ ق.ا.ا. م. د. م)
- رسیدگی به دعاوی مطروحه در ش.ح.ا. (م ۱۹ ق.ش.ح.ا. م. د. م)
- مطالبه خسارت ناشی از اجرای تامين (م ۱۲۰ ق.آ.د. م. د. م)
- رسیدگی به فرجام تبعی (م ۴۱۶ ق.آ.د. م. د. م)
- اصل بر این است که امور حسبی از جمله امور غیر ترافعی است. بنابراین تشریفات آیین دادرسی مدنی که در مورد امور ترافعی لازم الرعایه هستند، در

یادداشت.....

.....

.....

اینجا لزومی به رعایت آنها نباشد، مگر در مواردی که قانون امور حسبی تصریح کرده باشد. (مفاد ماده ۲ ق.ا.ح.)

- شکایت از قرار رد مدیر دفتر دادگاه به که علت عدم رفع نقص دادخواست در مهلت مقرر صادر شده است.

ویژگی‌های آیین دادرسی مدنی:

- ۱- آمره بودن: (- توافق خلاف آن‌ها میسر نیست. - عطف به ماسبق می‌شوند. - لازم نیست که ذی‌نفع در صورت عدم رعایت آنها، ایراد کند و دادگاه موظف است حتی بدون ایراد ذی‌نفع نسبت به آنها رسیدگی کند. به عنوان مثال اگر دادگاه صلاحیت ذاتی نداشته باشد، باید از رسیدگی امتناع کند حتی اگر ذی‌نفع نسبت به عدم صلاحیت دادگاه ایراد نکرده باشد.)
- مانند: مقررات مربوط به سازمان قضاوتی و مقررات مربوط به صلاحیت ذاتی
- ۲- تشریفاتی بودن: (جهت تضمین حقوق اصحاب دعوی و جلوگیری از رفتارهای خودسرانه قاضی)

✓ مقررات آیین دادرسی مدنی به معنای اخص عبارت است از: «توانایی قانونی مدعی حق تضییع شده یا انکار شده در مراجعه به مراجع صالح» (مفاد رای وحدت رویه شماره‌ی ۱۳۸۸/۱۲/۱۱ ۷۱۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور)

یادداشت.....

.....

.....

محتوای آیین دادرسی مدنی:

✓ اصول حقوقی = در واقع حکمی ثابت می‌باشند که مورد تایید انسانها است و نیازی به ذکر آنها در قوانین مدوّنه نیست.

مثل: «اصل بی طرفی قضات»، «اصل تناظر»، «اصل استقلال قضات»، «اصل برائت» - اصول حقوقی ثابت و غیر قابل نسخ‌اند.

✓ قواعد حقوقی = قواعد حقوقی را قانون گذار به منظور ایجاد نظم در روابط اجتماعی وضع می‌کند.

مثل: «قاعده صحت»، «قاعده لزوم عقد»، «قاعده صلاحیت محلی دادگاه محل اقامت خوانده»، «قاعده ذی نفعی خواهان در دعاوی حقوقی»

- قواعد حقوقی عمدتاً نسخ پذیر و تخصیص پذیر هستند.

✓ تشریفات قانونی = مقرراتی هستند که قانون گذار در برهه‌ای از زمان آنها را به دلیل اینکه مناسب‌ترین مقررّه برای نظم موجود محسوب می‌شوند، وضع کرده است.

مثل: تشریفات مربوط به «ابلاغ الکترونیک» که در شرایط فعلی قانون گذار آن را بهترین مقررّه برای ابلاغ دانسته است. همچنین است تشریفات راجع به تقدیم دادخواست و رفع نقص دادخواست.

- تشریفات قانونی تحول پذیرند.

نکته: «قواعد حقوقی» و «تشریفات قانونی» در قانون آیین دادرسی مدنی ذکر شده است. در حالی که «اصول حقوقی» از آنجایی که الزام آور و فرا قانونی هستند، در متن قانون ذکر نشده‌اند.^۱

۱- آیین دادرسی مدنی در نظم حقوقی کنونی - دکتر علی عباس حیاتی نشر میزان چاپ ششم ۱۳۹۷

شرایط لازم برای اقامه‌ی دعوی:

- ۱- منجز بودن حق اظهار شده
- ۲- محرز بودن سمت دادخواست دهنده (دعوا ممکن است توسط نماینده قانونی اصیل، قائم مقام قانونی یا خاص او اقامه گردد).
- ✓ نماینده قانونی شامل: الف) نماینده قضایی مثل نمایندگی قیم از صغیر یا مجنون، نمایندگی امین جنین، امین غایب مفقودالاثر و امین عاجز. ب) نمایندگی قراردادی مثل وکلای دادگستری.
- ✓ قائم مقام شخصی است که جانشین شخص دیگر در «حقوق» و «تکالیف» می‌شود و به دو دسته قائم مقام عام (مثل ورثه) و قائم مقام خاص (مثل مدیر تصفیه) تقسیم بندی می‌شود.
- ۳- ذی‌نفع بودن مدعی
 - نفع مادی
 - نفع معنوی
 - نفع باید مشروع، به وجود آمده، باقی، شخصی و مستقیم باشد.
- ۴- داشتن اهلیت قانونی برای اقامه‌ی دعوی
- ۵- اقامه‌ی دعوا در مهلت قانونی (مثلاً تجدیدنظر خواهی ظرف مهلت ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ رای بدون ممکن است).

آرای دادگاه‌ها:

- ۱- از حیث قابلیت اعتراض، تجدیدنظر و فرجام ← تابع قوانین مجری در زمان صدور
- ✓ قابلیت واخواهی احکام ← مطابق قانون زمان صدور حکم

یادداشت.....

.....

.....